

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНОГО СТАНУ СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

В.Д.Пантелєєв, доктор економічних наук

О.Ю.Кіпрєєва, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

У статті розглянуто актуальні проблеми страхування сільськогосподарських ризиків в Україні. Проведено аналіз стану агрострахування на сучасному етапі розвитку економіки України. Запропоновано шляхи розвитку страхування сільськогосподарських ризиків.

В статье рассмотрены актуальные проблемы страхования сельскохозяйственных рисков в Украине. Проведен анализ состояния агрострахования на современном этапе развития экономики. Предложены пути развития страхования сельскохозяйственных рисков.

В умовах переходу України до ринкової економіки виникає розмаїття різних за статусом і організаційними формами підприємств, внаслідок чого в державі визначився вже доволі великий сектор приватних землевласників, діяльність яких пов'язана з безліччю ризиків: коливання цін і урожайності, часткова або повна втрата ресурсів і зміна державної політики (які призводять до значних коливань доходів по роках); стихійні лиха і надзвичайні ситуації; такі природні небезпеки, як посуха, град, шторм, повінь. Страхування виступає одним з інструментів послаблення дії цих ризиків на сільське господарство. Але, за словами представників страхових компаній, на сьогоднішній день сільськогосподарське страхування є одним з найбільш збиткових та невігідних для страховика [1].

Виходячи з викладеного, у статті поставлено за мету провести аналіз агрострахування в Україні і обґрунтувати шляхи розвитку сільськогосподарських ризиків.

Відповідно до інформації Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України станом на 31 грудня 2005 року в Україні було зареєстровано 426 страхових компаній. Більшість

цих компаній є невеликими за розміром й працює в окремих регіонах або з деякими видами страхування. Приблизно 180 компаній отримали ліцензії на страхування агроризиків. Реально ж за 2005 рік лише 120 страховиків уклали договори агрострахування. Це обумовлюється недостатньою готовністю страховиків до страхування сільськогосподарських ризиків, бо до 2000 року послуги агрострахування надавалися в основному НАСК "Оранта" [2].

Також, з урахуванням досвіду інших країн з розвинутими системам агрострахування, експерти вважають, що приблизно 20% виробників в Україні можуть страхувати 25-30% обсягів річного виробництва. Розрахунки показують, що загальна страхова сума по агрострахуванню в рік може досягати 3 мільярди доларів США й це робить Україну привабливим ринком для світового ринку перестраховання. З урахування оптимального страхового таричу потенційна сума страхових премій у рік може складати 250-300 мільйонів доларів США. Це дорівнює річному бюджету державних програм допомоги агросектору в Україні (фінансово-кредитні й страхові субсидії) [2]. Але на кінець 2005 року фактично отримані страхові премії від договорів агрострахування склали лише 1% від можливих. Причому у загальній сумі страхових премій від усіх видів страхування, здійснюваних страховими компаніями, це склало 0,2%.

Окрім неготовності страхових компаній до здійснення цього виду страхової діяльності, на слабкий рівень агрострахування впливає відсутність бажання у землевласників до страхування своїх земель. На думку президента Ліги страхових організацій О.Філонюка, самою актуальною проблемою в системі вдосконалювання агрострахування є неоднозначне ставлення людей, що проживають у сільській місцевості, до самого процесу страхування і його результатів. Це можна побачити за даними Ліги страхових організацій України за 2005 рік як взагалі, так і по областях України. Страховики застрахували посіви лише 6,4% від загальної посіяної площі [2].

Причому цей вид страхування набув нерівномірного розвитку

за областями України, а також непропорційного до наявних земель (рис.1) [2].

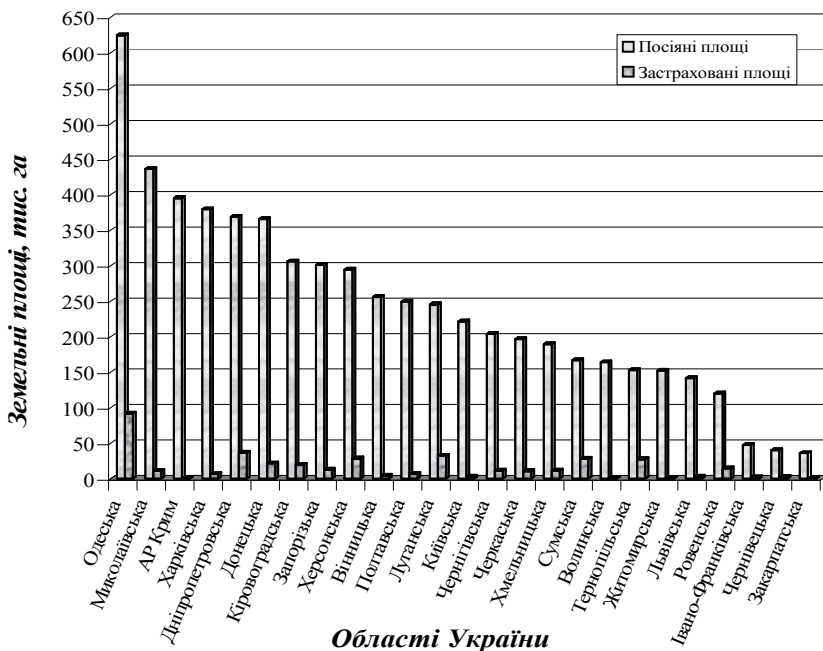

Рис.1. Діаграма страхування посівної площі України за даними 2005р.

Аналізуючи стан АПК України (рис.2), неважко помітити, що найбільш повно охоплені страхуванням посіяні площі Заходу та Півночі України. Питома вага цих областей у сільськогосподарському виробництві незначна. В той же час такий великий постачальник озимини, як Крим (який є одним з основних 9 регіонів-постачальників озимих культур у країні і має 6,59% від загальної площі) [2], взагалі не охоплений цим видом страхування. А навіть в одній з найбільш охоплених страхуванням областей – Одеській його обсяг (14%) неможна вважати достатнім.

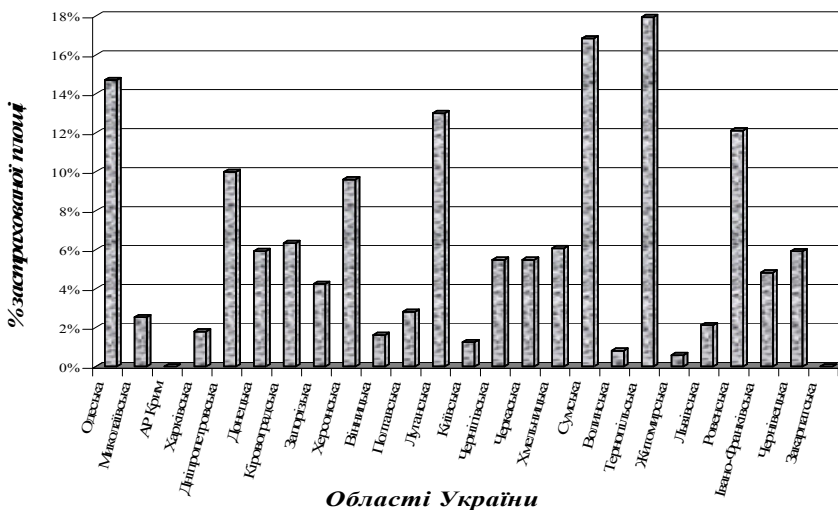

Рис.2. Відносні показники покриття страхуванням земельних ресурсів України в 2005р.

Нерівномірність розподілу застрахованих земель можна також пояснити особливостями ризиків у кожній з областей. Але повністю на цей фактор не слід покладатися, бо за проведеним аналізом можна побачити, що у двох регіонах (АР Крим та Закарпатська обл.) взагалі не були укладені страхові договори. Аналізуючи отримані страхові премії по областям, також можна побачити їх непропорційний до посіяних площ розподіл (за виключенням Одеської обл.), що пояснюється особливостями діяльності страхових компаній, а також інтересами землевласників (рис.3).

Реальний стан речей показує, що агрострахування не вигідно ні страховикам, ні сільськогосподарським підприємствам. З одного боку, страховики не хочуть брати на себе досить високі ризики із сільськогосподарського страхування. Таким чином, якщо вони і беруться за страхування, то компенсація ризиків здійснюється шляхом підвищення вартості власне страхування, що ніяк не може заохотити агропромисловців до добровільного користування страховими послугами, або підвищенням франшизи, що нівелює саму сутність страхування.

Страхові премії

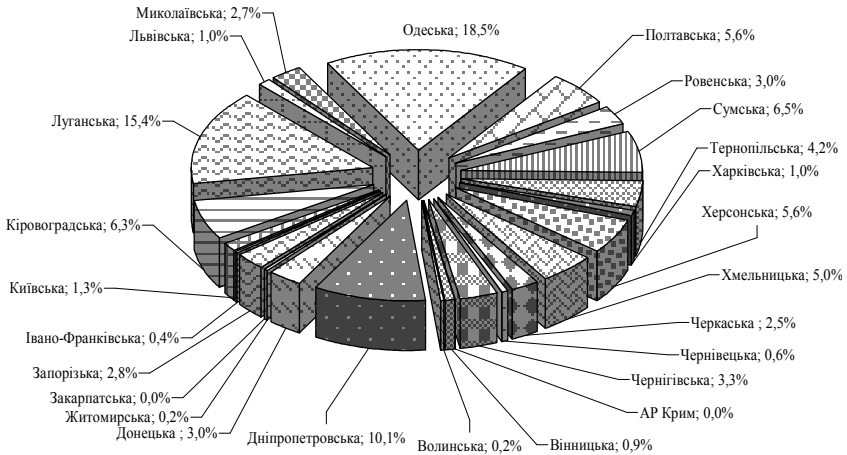

Рис.3. Розподіл отриманих страхових премій у 2005р. за областями

Аграрії також не зацікавлені в цьому страхуванні, що викликано, в основному, відсутністю зайвих вільних коштів у них, які можна було б направити на страхування, досить високим для багатьох страховим тарифом, що у середньому по Україні становить 4,5%, а також погано відпрацьованими страховими договорами [2]. А їх потяг до страхування обумовлюється лише необхідністю, такою як, наприклад, отримання в банку позики або встановлення державою обов'язкових видів страхування [2].

Таким чином, на підставі проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

1. В Україні є в наявності великий резерв для розвитку агрострахування з існуючого рівня в 6,4% до 25-30%.
2. Для подолання небажання страховиків та аграріїв звертатися до страхування ризиків сільського господарства необхідна розробка більш досконалих програм та правил агрострахування, які задовольняли б страхувальників, і в той же час були вигідними для страховиків.

3. Потрібна державна підтримка як агрострахування та державне регулювання цього ринку страхування шляхом затвердження законодавчо-нормативних актів. Причому в цьому напрямку перші кроки вже зроблено, а саме прийнято і введено з 01.01.2005р. в дію Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України”.
4. Слід не тільки передбачити в державному бюджеті необхідні кошти для цієї підтримки, а й розробити механізм їх ефективного використання. Проводячи необхідні заходи з підтримки аграріїв, держава сприятиме залученню сільгоспвиробників до агрострахування.
5. Серед важливих напрямків, що сприятимуть розвитку агрострахування, є поширена система інформування потенційного агрострахувальника та наявність розгалужених гілок страхових компаній, які б займалися цим видом страхування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рыбаченко А., Киселев С. Особенности страхования сельхозрисков в Украине // “Комп&ньоН”. - 2004. - №20(380). - С.25.
2. Шинкаренко Р. Развитие страхования агросектора и реорганизация программы субсидий страховых премий в Украине для улучшения финансово-го состояния производителей сельскохозяйственной продукции (аналитический отчет за 2005р.). -К.: Бізнес, 2006. - 356 с.